

SĂ NU TRĂIM ÎN MINCIUNĂ! Un manual pentru disidenții străini, autor Rod Dreher (Editura Contra Mundum, 2021, traducere din engleză de Smaranda Nistor, Prefață de Pr. Conf. Dr. Gheorghe Holbea)

Ce se întâmplă cu lumea în care trăim? Care ar putea fi viitorul religiei? Care sunt perspectivele religioase ale unei societăți aflate în criză și amenințată de un tot mai impetuos anunțat sfârșit? Ne situăm într-o eră postcreștină a umanității? Care este destinul ortodoxiei în prezent? Sunt numai câteva întrebări majore la care gânditorul religios american Rod Dreher propune un răspuns, în volumul recent publicat la Editura Contra Mundum și intitulat *SĂ NU TRĂIM ÎN MINCIUNĂ! Un manual pentru disidenții străini*.

Autorul este încă puțin cunoscut în spațiul cultural românesc, dar în mediile conservatoare americane se bucură de o largă recunoaștere și apreciere, scrierile sale suscitând vii comentarii și controverse. Ca jurnalist, Dreher s-a remarcat îndeosebi în calitate de contributor important la *The American Conservative*, revistă promotoare a unui curent conservator distinct, unde acesta este din 2008 senior-editor, și unde întreține un blog urmărit anual de peste un milion de urmăritori. Cariera sa de scriitor a debutat cu două lucrări preponderent autobiografice (*The Little Way of Ruthie Leming: A Southern Girl, a Small Town, and the Secret of a Good Life*. New York: Grand Central Publishing, în 2013, și *How Dante Can Save Your Life: The Life-Changing Wisdom of History's Greatest Poem*. New York: Regan Art, în 2015), și a continuat cu altele două, deosebite ca factură (*The Benedict Option. A Strategy for Christians in a Post-Christian Nation*, New York: Sentinel, 2017, și *Live not by Lies. A Manual for Christians Dissidents*, New York: Sentinel, în 2020), ce aveau să îi aducă o largă recunoaștere internațională și să-l plaseze în postura unui gânditor creștin aplecat cu finețe și simț anticipativ, chiar profetic, asupra realităților lumii contemporane.

Pentru noi ca români, mai este un amănunt care îl face pe autor și mai interesant și atrăgător: este ortodox. Rod Dreher s-a născut într-o familie de metodiști nepracticanți și ilustrează deplin cazul unui fascinant parcurs religios, încheiat în 2006 prin convertirea la ortodoxie, religie care, așa cum mărturisea, a avut darul de a-l aduce cel mai aproape de Dumnezeu, și în care îl simte pe Dumnezeu în cea mai autentică formă. Și nu este nici pe departe un caz singular, fiind suficient să invocăm doar numele a două imense personalități ale lumii ortodoxe: Serafim Rose și Kallistos Ware, fără a mai fi necesară nici o altă adăugire. Nu este, așadar, întru totul de mirare, că la numai un an de la apariția în limba engleză a ultimului volum mai sus amintit, acesta a fost tradus în limba română și pus la dispoziția cititorilor români, de Editura Contra Mundum, sub titlul *SĂ NU TRĂIM ÎN MINCIUNĂ! Un manual pentru disidenții străini*.

Înainte de toate, dincolo de greutatea temelor abordate, lucrarea reține cu ușurință atenția cititorului printr-o scriitură vie și alertă, nu fără legătură, de bună seamă, cu bogata experiență jurnalistică a autorului, dar și prin expunerea unor situații de viață și personaje reale, memorabile și exemplare, în egală măsură. Așa cum aflăm din *INTRODUCERE*, inspiratul titlu-îndemn al cărții i-a fost sugerat autorului de către Soljenițin care, chiar înainte de expulzarea din Uniunea Sovietică, a lansat un ultim mesaj poporului rus, printr-un eseu intitulat „Să nu trăim în minciună!”, în care

„**Revista română de sociologie**”, serie nouă, anul XXXIV, nr. 3–4, p. 199–201, București, 2023

Creative Commons License
Attribution-NoDerivs CC BY-ND

încuraja poporul rus să nu abdice la speranța câștigării libertății și să nu accepte minciuna, căci, explica acesta, totalitarismul se bazează în primul rând pe teama și incapacitatea omului de a riposta în fața minciunii și al cărei fundament e lipsa de credință (pp. 18–19).

PARTEA ÎNTÂI a volumului este subintitulată *Să înțelegem „totalitarismul de mătase”* și susține ideea că societatea occidentală actuală, sub aparența unei democrații liberale, ar fi puternic amprentată de tarele aceluiași totalitarism pe care l-a criticat în trecut, cel de tip comunist. Întreaga argumentație se bazează pe teza complementarității acestor două tipuri de totalitarisme: cel de tip vechi, *hard* și cel de tip nou, supranumit de autor *soft* – sau *de mătase*. În continuare, Dreher descrie doi dintre factorii care, în opinia sa, ar fi responsabili de ascensiunea noului totalitarism, și anume: 1. ideologia „justiției sociale” sau a corectitudinii politice și 2. utilizarea tehnologiei de supraveghere. Ambele, ține să atragă atenția autorul, ar fi impuse nu prin voință politică sau legi anume, și cu atât mai puțin prin forța brută, ci insinuate prin persuasiune de un capitalism consumerist, ce cultivă și speculează în omul occidental aplecarea spre confort, comoditatea materială și spirituală și idealul obținerii fericirii pe pământ (p. 19). În susținerea acestor convingeri, se invocă o lucrare americană de sociologie din anii '60 (Philip Rieff, *The Triumph of Therapeutic*, New York: Harper and Row, 1966), uitată o perioadă și reeditată în 2006, și care frisonază cititorul actual prin precizia genială a predicțiilor conținute, referitoare la societatea care se va naște (și în care noi acum deja trăim), și al cărei scop ultim ar consta în „eliberarea individului” prin căutarea plăcerii și fuga de suferință și frică. „Omul religios, care își trăia viața în conformitate cu credința în principiile transcendente ce rânduiau viața omenească în jurul unor scopuri comune, a cedat Omului Psihologic, care credea că nu există nicio ordine transcendentă și că scopul vieții este să-ți găsești propria cale prin experiment” (p. 31). Este vorba de o nouă cultură bazată de idealul individualismului și al hedonismului, în care nu există nicio ordine sacră și în care oricărui om i se oferă iluzia că este Dumnezeu. Dar, conchide Dreher, citându-l pe Rieff, „nu poți avea cultură fără cult – cu alte cuvinte, fără credința împărtășită cu alții într-o ordine sacră, iar fără supunere în fața ei, ceea ce obții este o «anticultură»” (p. 32).

De altfel, predicțiile lui Rieff de acum mai bine de jumătate de secol, referitoare la un viitor în care Religia va fi înlocuită cu o Nouă Spiritualitate, în care să încapă orice, dar care să fie lipsită de conținut, s-au adevărat cu asupră de măsură, și nu puțini sunt sociologii religiilor actuali care consimt la această afirmație, constatând pericolul diluției continue și ireversibile a marilor religii tradiționale în masa informă și instabilă a unei noi spiritualități. Pentru a exemplifica situația existentă în Statele Unite, Dreher face referire la doi sociologi ai religiilor americani (Christian Smith și Melinda Lundquist) care într-o lucrare din 2005 introduceau sintagma „deism terapeutic – moralist”, conform căreia „Dumnezeu există și nu vrea nimic de la noi decât să fim amabili și fericți”. Mai mult chiar, autorul observă cum acestui spirit al terapeuticului i-au căzut victime în America de azi chiar și unele biserici de factură conservatoare, conchizând: „Relativ puțini creștini contemporani sunt pregătiți să sufere pentru credința lor, fiindcă societatea terapeutică în care ei s-au format neagă de la început scopul suferinței, iar ideea de a suferi de dragul adevărului pare ridicolă” (p. 33).

Care ar fi așadar trăsăturile acestui nou tip de totalitarism care se ascunde în spatele actualelor societăți liberale și ce îl face diferit de totalitarismul societăților comuniste? Vechiul totalitarism era ateu, opunându-se religiei într-un mod declarat și adesea violent: au fost preoți torturați, credincioși încarcerați, supravegheați, biserici închise sau, dacă au fost lăsate să funcționeze, au fost supravegheate îndeaproape. Totalitarismul de fier avea o viziune asupra lumii care se baza pe necesitatea eradicării creștinismului. Astăzi, avertizează autorul, totalitarismul de tip nou ar fi la fel de anticreștin, doar forma de combatere a acestuia ar fi diferită. Totalitarismul *de mătase* ar cere același lucru, dar sub forma unui atac viclean, executat mai pe ocolite (p. 18), apelând la forme de control mai *mătasoase*, este un totalitarism „terapeutic”, ce se deghizează sub masca ajutorării și a vindecării, și care se bazează pe o ideologie care urmărește să controleze toate aspectele vieții individului. Astfel, atentând la distrugerea tradițiilor și a instituțiilor tradiționale (dintre care cea mai importantă este Biserica), atentează la distrugerea a însăși esenței ființei umane. Dacă în totalitarismul comunist, cetățeanul ideal era acela care învăța să iubească Partidul, în totalitarismul actual se „cere fidelitate jurată unui ansamblu de credințe progresiste, multe dintre ele incompatibile cu logica, și fără îndoială, incompatibile cu creștinismul” (p. 27); acestea, explică Dreher, ar fi implementate prin intermediul elitelor și la

comanda marilor corporații private care „prin tehnologie, ne controlează viețile în mult mai mare măsură decât ne-ar plăcea să recunoaștem” (idem). Corectitudinea politică este impusă, în opinia autorului, astfel încât cei care nu se conformează exigențelor acestei orientări riscă să își piardă reputația, să clacheze financiar, să fie respinși de societate, „împinși afară din piața publică, stigmatizați, desființați și demonizați ca rasiști, sexiști, homofobi și altele asemenea” (p. 28).

PARTEA A DOUA a cărții este intitulată *Cum să trăim în adevăr* și este dedicată expunerii mijloacelor și metodelor pe care Dreher le consideră a fi eficace în contracararea efectelor distructive ale neototalitarismului *soft*, și anume: 1. întărirea credinței – suportul fundamental al rezistenței, și 2. întărirea familiei și a comunităților de credință. Or, așa cum corect remarcă și prefațatorul volumului, nouă, ca ortodocși, „soluțiile sale poate că nu par, la o privire superficială, spectaculoase. Însă, analizate mai cu atenție și întărite de glasul unor mărturisitori antitotalitari dincolo de orice îndoială (a se vedea, bunăoară, pasajele dedicate Părintelui Calciu-Dumitreasa sau martirului Constantin Oprișan), ele ne furnizează soluții autentice, nu doar pentru a supraviețui, ci chiar pentru a înflori în mijlocul adversităților” (p. 13). Și totuși, nu putem să nu observăm că refugiul interior propus de Dreher ca unică formă de rezistență în fața presiunilor exterioare ar putea sugera, totuși, o eludare a acelor forme de ripostă activă și organizată, pe care o societate liberal-democratică, așa cum este și societatea românească actuală, cu toate imperfecțiunile ei, le pune la dispoziția cetățenilor.

În România, volumul a fost lansat la 5 iunie 2021, în curtea Bisericii Precupeții Noi din București, în prezența autorului și a câtorva sute de persoane, organizator și moderaror fiind Pr. Conf. Dr. Gheorghe Holbea, care l-a și prefațat. Nu putem să nu remarcăm că acest eveniment desfășurat în asemenea circumstanțe deosebite pare să reprezinte el însuși o exemplificare vie a îndemnului imperativ lansat de autor cu privire la necesitatea instituirii unor comunități mici de rezistență creștină, așa cum pare a se fi împlinit și în jurul bisericii amintite mai sus. Cu acest prilej, Rod Dreher nu a ezitat să reitereze câteva gânduri și îndemnuri prezente și în carte; a vorbit despre faptul că și societatea românească poate să ajungă curând în starea în care deja se află cea occidentală, dacă nu se iau măsuri de apărare împotriva instituțiilor și curentelor *mainstream*, prin crearea unor instituții și comunități alternative formate din grupuri informale unite de aceleași crezuri și valori religioase, așa cum, observăm, pot fi și micile comunități parohiale, create în jurul bisericilor, prin lucrarea unor slujitori aleși.

Autorul a mai vorbit, de asemenea, și despre bogăția spirituală extraordinară a ortodoxiei românești, de care trebuie să fim mândri și pe care trebuie să o prețuim, despre exemplul oferit de martirajul mărturisitorilor români creștini torturați și uciși în închisorile comuniste, cât și despre lecția unică pe care ortodoxia o oferă prin înțelegerea suferinței ca forță mântuitoare.

Nu în ultimul rând, reținem ca pe un beneficiu real al cărții îndemnul a cărui valabilitate este fără termen de garanție, și anume acela că a trăi în adevăr, refuzând minciuna, rămâne o datorie a fiecăruia dintre noi, indiferent de timp și epocă, căci, așa cum avertiza Soljenișin, inclusiv în prezent, „tot răul secolului al douăzecilea este posibil oriunde pe pământ” (p. 17).

Manuela Gheorghe

